

K 60. výročí vzniku samostatných farmaceutických fakult v Československu

Tünde Ambrus

Ústav aplikované farmacie, Farmaceutická fakulta, Veterinární a farmaceutická univerzita Brno

Příspěvek je věnován 60. výročí vzniku samostatných farmaceutických fakult, které byly v bývalém Československu zřízeny v roce 1952 na univerzitách v Brně a Bratislavě. Uvádí stručný přehled událostí, které vedly k jejich založení a okolnosti jejich vzniku a další existence.

Klíčová slova: farmaceutické školství, farmaceutická fakulta, dějiny farmacie, Brno, Bratislava.

The 60th anniversary of the establishment of individual Faculties of Pharmacy in Czechoslovakia

The paper is dedicated to the 60th anniversary of the establishment of individual Faculties of Pharmacy in former Czechoslovakia, where the faculties were established by government regulation in 1952 at the universities in Brno and Bratislava. A brief overview of events that led to their creation and circumstances of their existence are presented.

Key words: pharmaceutical education, faculty of pharmacy, history of pharmacy, Brno, Bratislava.

Prakt. lékař. 2013; 9(1): 41–42

Úvod

Farmaceutická odborná veřejnost v České a Slovenské republice si připomíná letos významné výročí: v tomto roce uplyne šedesát let od založení samostatných farmaceutických fakult v našich zemích, což bylo důležitým krokem nejen ve vývoji farmaceutického vzdělávání, ale také z hlediska zvýšení společenské prestiže našeho oboru a naší profese. Cílem tohoto příspěvku je přinést stručný přehled událostí, které vedly ke zřízení farmaceutických fakult.

Farmaceutické školství v ČR v roce 1945

Po skončení druhé světové války bylo na Univerzitě Karlově v Praze obnoveno i studium farmacie, které se realizovalo ve dvouletých cyklech podle starého systému, pocházejícího z 19. století. Již 1. června 1945 byl zahájen mimořádný studijní semestr, který trval do září a byli do něho zapsaní posluchači, kteří svá studia zahájili ještě ve školním roce 1939/40, když byly české vysoké školy uzavřeny (1). První absolventi farmacie po válce byli v Praze promováni 10. září 1945 (2).

V roce 1945 bylo v českých zemích asi 800 potenciálních lékárníků, kteří z důvodu uzavření vysokých škol nemohli svá studia zahájit, resp. ukončit. Samotná Karlova univerzita kapacitně nebyla schopna realizovat jejich výuku, proto se začalo uvažovat o zřízení dalšího farmaceutického učiliště. Z podnětu několika brněnských lékárníků bylo ověřeno, zda jsou na Masarykově univerzitě předpoklady pro zřízení farmaceutického studia. Vzhledem k to-

mu, že Přírodovědecká fakulta měla vhodné personální i prostorové vybavení pro výuku farmaceutů, byla vypracována a v červnu 1945 ministerstvu školství podána žádost o zřízení studia (3). Slavnostní zahájení studia farmacie v Brně se konalo 1. prosince 1945 v auditoriu maximu právnické fakulty za účasti představitelů univerzity a lékárnických organizací (4).

Situace na Slovensku byla příznivější v tom, že v době války bylo od roku 1939/40 zřízeno farmaceutické studium na Slovenské univerzitě (SU) v Bratislavě. Toto studium bylo dvouleté mezifakultní, zabezpečované společně Lékařskou a Filozofickou fakultou SU. Tento typ studia však měl přechodný charakter a již od roku 1940 byla zahájena výuka ve tříletém programu na Lékařské fakultě s jednoletou praxí před nástupem na univerzitu (5).

Po druhé světové válce tak nastala zvláštní situace: v Československu existovaly vedle sebe dva různé typy studia, v Praze a Brně dvouleté a v Bratislavě tříleté. Sjednocení a v odborných kruzích již dlouhodobě diskutované prodloužení studia se tedy stávalo stále aktuálnější.

Sjednocení farmaceutického studia

Všichni účastníci odborných debat se shodli na tom, že komplexní reforma farmaceutického univerzitního vzdělávání nemá spočívat pouze v unifikaci, nezbytné z výše uvedených důvodů, ale volali také pro modernizaci zastaralého a nevyhovujícího systému dvouletého studia. Na stránkách Časopisu českého lékařnictva definoval Dr. Mr. Karel Dolkoš problém následovně: „Shrňme-li všechny zásady, jež vykazuje do-

savadní studium, tj. přeplnění nynějších dvou ročníků, dále nedostatek nových nauk nezbytně nutných v zájmu veřejného zdravotnictví, jakož i nespravedlivé zařazení příslušníků našeho stavu zaviněné výlučně jen dávno přestárlou a neudržitelnou studijní průpravou, tu nemůžeme pochybovat o tom, že není ani jediného upřímného příslušníka našeho stavu, který by se nedožadoval kategoricky co nejrychlejší nápravy“ (6).

Po mnoha jednáních a důkladné přípravě byla reforma zahájena schválením zákona č. 190/1948 Sb., o lékárnickém studiu, které Národní shromáždění schválilo 20. července 1948. Ve smyslu tohoto zákona bylo lékárnické studium přičleněno k lékařským fakultám na univerzitě v Praze, Brně a Bratislavě. Studijní doba byla stanovena na čtyři roky a k dosažení hodnosti magistra farmacie bylo potřebné složit dvě státní zkoušky. Čtyřleté studium bylo zahájeno již počínajícím akademickým rokem 1948/49, aspiranti a posluchači farmacie, kteří absolvovali předstudijní lékařskou praxi před účinností nového zákona podle starých předpisů, však mohli dostudovat podle starého systému, a to nejpozději do roku 1953 (7).

Zavedení čtyřletého studia farmacie představovalo předstupeň ke vzniku samostatných fakult a umožnilo dlouhodobě nutnou přestavbu a modernizaci profesní přípravy farmaceutů u nás. Cíle reformy studia, jak byly formulovány jedním s příslušníků stavů: „zvýšení celkové vědní úrovně, rozšíření pracovních možností, zvýšení stavovské uvědomělosti, navrácení farmaceutických věcí do rukou farmaceutů“ (8), se tak začínaly postupně realizovat.

Vznik samostatných fakult

Prozatímní přiřazení výuky farmacie k lékařským fakultám bylo vnímáno jako přechodný stav, po vybudování základních farmaceutických pracovišť se počítalo se zřízením farmaceutických fakult, a to v souladu s dobovými trendy, na které poukázala i důvodová zpráva k zákonu o lékárnickém studiu (9).

Na základě vládního nařízení č. 40/1952 Sb. ze dne 19. srpna 1952, o dalších změnách v organizaci vysokých škol, byly s účinností od 1. září 1952 v Československu zřízené samostatné farmaceutické fakulty na Masarykově univerzitě v Brně a na Slovenské univerzitě (od roku 1954 nese původní název Univerzita Komenského) v Bratislavě (10). Lékárnické studium přiřazené k Lékařské fakultě Karlovy univerzity v Praze bylo zrušeno vládním nařízením v roce 1950 (11) a studenti byli převedeni do Brna.

Farmaceutická fakulta Masarykovy univerzity v Brně byla umístěna spolu s některými pracovišti Lékařské fakulty do novější budovy bývalé Německé vysoké školy technické na Joštově ulici, jejíž prostory byly postupně adaptovány pro potřeby výuky farmaceutů. Prvním děkanem fakulty byl jmenován prof. RNDr. PhMr. Vladimír Homola (12). Existence fakulty přes její četné úspěchy trvala relativně krátce, v roce 1960 byla na základě vládního nařízení zrušena a sloučena s Farmaceutickou fakultou Univerzity Komenského v Bratislavě (13).

Jednotlivá pracoviště bratislavské farmaceutické fakulty byla zpočátku umístěna provizorně v několika budovách, následně až v roce 1958 byla zahájena výstavba jejího nového

sídla na ulici Odbojářů podle projektu architektů Vladimíra Karfíka a Antona Rokošného a novostavba byla částečně předána do používání na podzim roku 1960 (14). V těsné blízkosti nové budovy dostala fakulta k dispozici i další tzv. starou budovu. Prvním děkanem fakulty se stal doc. RNDr. Ludovít Krasnec (5). V životě Farmaceutické fakulty Univerzity Komenského v Bratislavě bylo významné období počínající akademickým rokem 1960/61, kdy ve smyslu již výše zmíněného vládního nařízení byla k 1. září 1960 sloučena se zrušenou brněnskou fakultou. K tomuto datu byla vytvořena také nová organizační struktura fakulty, dále byli převedeni studenti a téměř všichni učitelé z brněnské fakulty do Bratislavy (15). Fakulta se tak po dobu 9 let stala jedinou fakultou svého druhu a vychovávala farmaceuty pro celé území bývalého Československa. Její existence je od svého vzniku kontinuální a nadále plní své poslání v oblasti farmaceutického školství a výzkumu.

Závěr

Vzdělávání farmaceutů se v průběhu posledních dvou století změnilo mnohokrát. Nejvýznamnější změnou v jeho novodobém vývoji je bezesporu zřízení specializovaných fakult, které zabezpečují výchovu kvalitních absolventů pro všechny činnosti spojené s léčivý. V bývalém Československu byly samostatné farmaceutické fakulty založeny v roce 1952, čímž byla farmacie uznána jako samostatný obor s vlastním teoretickým základem a definovanými praktickými výstupy.

Literatura

1. Tomíček O. Posluchačům farmacie. Čas Čes Lékárn 1945; 1: 9.
2. Promoce nových magistrů farmacie ve svobodné republice. Čas Čes Lékárn 1945; 1: 85–87.
3. Šaur J. Zavedení farmaceutického studia na Masarykově univerzitě v Brně. Čas Čes Lékárn 1945; 1: 113–114.
4. Zahájení farmaceutického studia na Masarykově univerzitě v Brně. Čas Čes Lékárn 1945, 1: 134–135.
5. Rusek V, Kučerová M. Farmaceutické štúdium na Univerzite Komenského v Bratislave (1939–1960). Acta Facult Pharm Bohemoslov 1967; Suppl 1: 39–65.
6. Dolkoš K. K otázce reformy farmaceutického studia. Čas Čes Lékárn 1945, 1: 98–99.
7. Zákon č. 190/1948 Sb. o lékárnickém studiu.
8. Úvaha o stavovské uvědomělosti. Čas Čes Lékárn 1948; 4: 13–14.
9. Zákon ze dne 20. července 1948 o lékárnickém studiu. Čas Čes Lékárn 1948; 4: 170–172.
10. Vládní nařízení č. 40/1952 Sb. o dalších změnách v organizaci vysokých škol.
11. Vládní nařízení č. 81/1950 Sb. o některých změnách v organizaci vysokých škol.
12. Rusek V. Dějiny farmaceutického studia na brněnské univerzitě. Acta Facult Pharm Bohemoslov 1967; Suppl I: 13–38.
13. Vládní nařízení č. 120/1960 Sb. o změnách v organizaci vysokých škol.
14. Kapusta J. Farmaceutická fakulta Univerzity Komenského a Vysoká škola ekonomická. Architektura ČSSR 1962; 21: 661–662.
15. Chalabala M, Rusek V. Farmaceutická fakulta University J. A. Komenského v Bratislavě v letech 1960–1967. Acta Facult Pharm Bohemoslov 1967; Suppl 1: 67–107.

Článek přijat redakcí: 9. 11. 2012

Článek přijat k publikaci: 20. 1. 2013

PharmDr. Tünde Ambrus, Ph.D.
Ústav aplikované farmacie,
Farmaceutická fakulta,
Veterinární a farmaceutická univerzita
Palackého tř. 1/3, 612 42 Brno
ambrust@vfu.cz

